

*Məmmədova Şəfiqə Səfər qızı,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,
Sumqayıt Dövlət Universiteti,
E-mail: shafigha_mammadova@mail.ru
© Məmmədova Ş. S., 2021*

UOT: 330

KAPİTAL NƏZƏRİYYƏSİNƏ MÜASİR KOMPLEKS YANAŞMANIN İSTİQAMƏTLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi – kapital nəzəriyyəsinə müasir kompleks yanaşmanın istiqamətlərini, amillərini, kapitalın forma və növlərinin təsnifləşdirilməsini, kapitalın müasir strukturu və onun tərkib elementlərinin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – tədqiqat kapital nəzəriyyəsinin əsasları təhlil edilməklə, onların bir sıra çatışmayan xüsusiyyətlərini müəyyən etməklə və nəhayət, müasir dövrün tələblərinə uyğun kapitalın kompleks formada izahına və müəyyən edilməsinə uyğun aparılmışdır.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – tədqiqatın əsas müddəaları və nəticələrindən iqtisadiyyatın kapitalla bağlı nəzəri əsaslarının öyrənilməsində və ölkənin milli sərvətinin əsaslandırılmış şəkildə müəyyən edilməsində istifadə oluna bilər.

Tədqiqatın nəticələri - hər növ kapitalın yaradılmasının əsas mənbəyi kimi ekoloji-təbii və insan kapitalının inkişafı ilə bağlı rolunun müəyyən edilməsi və nəzərə alınması ilə bağlıdır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi – tədqiqatda kapital nəzəriyyəsinin formalaşmasını kompleks izah etmək üçün yeni yanaşma istiqamətləri və amilləri müəyyən edilmiş, kapitalın müasir izahı və strukturu, həmçinin bu struktura uyğun tərkib elementləri, kapitalın bütöv formada təsnifləşdirici əlamətlərinə uyğun forma və növləri müasir dövrün inkişaf faktorları nəzərə alınmaqla göstərilmişdir.

Açar sözlər: kapital, kapital nəzəriyyəsi, kompleks yanaşma, amil, struktur, element, insan kapitalı, milli sərvət.

G İ R İ Ş

Kapital və onun nəzəri əsasları demək olar ki, bütün tarixi dövrlərin iqtisadi təlim və konsepsiyalarında əhəmiyyətli rola malik olmuşdur. Kapitalın mahiyyətinin araşdırılması ilə iqtisad elminin demək olar ki, bütün tanınmış alimləri və məktəbləri məşğul olmuşlar. Hər dövrə uyğun ictimai-siyasi və iqtisadi inkişaf ta qədim zamanlardan müasir dövrə qədər kapital nəzəriyyəsilə bağlı müxtəlif istiqamətli konsepsiyalar, yanaşmalar və fikirlərin meydana gəlməsinə səbəb olmuşdur. Kapital nəzəriyyəsinin qədim dövrlərdən meydana çıxmasına baxmayaraq onun uzun müddətli formalaşması və obrazlı dildə desək, müasirləşməsi prosesləri hal-hazırda da davam etməkdədir. İqtisadi mənbələrdə kapital nəzəriyyəsinə tam vəhdət şəkildə, onun iqtisadi məzmununu bütövlükdə özündə əks etdirən kompleks yanaşmanı görmək mümkün deyildir. Kapital nəzəriyyəsinə yeni kompleks yanaşmanı izah etməzdən qabaq onun növlərinin bütöv formada təsnifləşdirilməsi məqsədli olardı. İqtisadi mənbələrdə kapital nəzəriyyəsinə tam vəhdət şəkildə, onun iqtisadi məzmununu bütövlükdə özündə əks etdirən kompleks yanaşmanı görmək mümkün deyildir.

Tədqiqatın əsas məzmunu

İqtisadi mənbələrdə kapital nəzəriyyəsinə tam vəhdət şəkildə, onun iqtisadi məzmununu bütövlükdə özündə əks etdirən kompleks yanaşmanı görmək mümkün deyildir. Kapital nəzə-

riyyəsinə yeni kompleks yanaşmanı izah etməzdən qabaq onun növlərinin bütöv formada təsnifləşdirilməsi məqsədli olardı. Əlbəttə, iqtisadi mənbələrdə bir sıra təsnifləşdirici əlamətlərə görə ayrı-ayrılıqda kapitalın müxtəlif növlərə (bank, borc, nominal, istiqraz, səhmdar, əsas, dövrüyyə, nizamnamə, sahibkar və s.) ayrılmasına rast gəlmək mümkündür. Ancaq, fikrimizcə ümumi təsnifləşdirici əlamətlərdən istifadə etməklə müasir dövrdə mövcud olan bütün kapital növlərini və formalarını təklif etdiyimiz bir struktur sxemdə ümumiləşdirmək mümkündür (Şəkil 1). Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, kapital və onun mahiyyəti barədə konsepsiyaları yekunlaşdırarkən belə qənaətə gəlmək olur ki, iqtisadçılar tərəfindən irəli sürülən baxışların əksəriyyətində kapital anlayışı müxtəlif istiqamətlərdə (əsasən istehsal prosesinin nəticəsi olmaqla) təsvir olunmuş, lakin onun izahına kompleks şəkildə baxılmamışdır [1, s. 27].

Müasir dövrdə kapitalın hərtərəfli və onun mahiyyətinə uyğun əhatəli formada təsvirini və kapital nəzəriyyəsinə kompleks yanaşmanı bu vacib iqtisadi anlayışın cəmiyyətin mövcudluğunda böyük əhəmiyyəti baxımından aktual hesab etmək olar. Həqiqətdə kapital çox müəkkəb və əhatəli iqtisadi anlayışdır. Bu səbəbdən də onun müasir dövrün tələblərinə uyğun yeni strukturunun formalaşdırılmasına artıq zərurət yaranmışdır. Bu strukturda da intellektual kapitalın əsas istiqaməti kimi çıxış edən insan kapitalının rolu xüsusi qeyd olunmalıdır. Çünki hal-hazırki innovasiyalı iqtisadi inkişaf dövründə istər mikro, istərsə də makro səviyyədə ölkənin iqtisadi irəliləyişlərinin əsas səbəbi birinci növbədə intellektual, uyğun olaraq, insan kapitalı ilə sıx əlaqədardır.

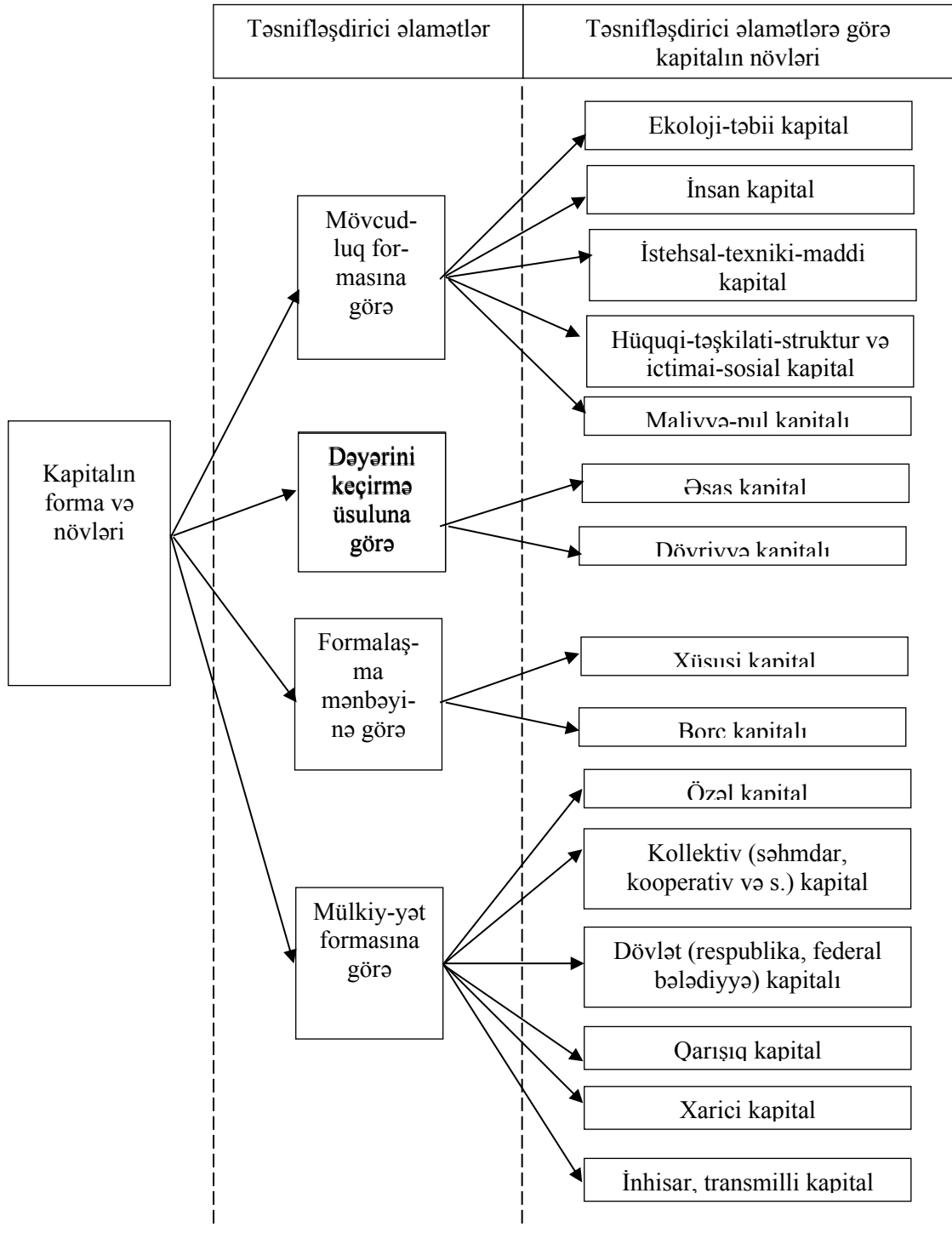
Ən əsas faktor kimi qeyd edilməlidir ki, son dövrlərdə bir sıra mənbələr istisna olmaqla, əksər iqtisadi nəzəriyyələrdə və yanaşmalarda sonradan yaradılan hər bir kapital növünün başlanğıc mənbəyi kimi çıxış edən ekoloji-təbii kapitaldan az söhbət açılır (əlbəttə, iqtisadi resurs kimi qeyd edilən torpaq amilini nəzərə almasaq). Bununla bağlı qeyd etmək lazımdır ki, artıq dünya ölkələri davamlı inkişafın ekoloji-təbii aspektlərini (deməli, təbii-ekoloji kapitalı) nəzərə alınmağın və onun qorunmasının vacibliyi qənaətinə gəlmişlər. Bu məqsədlə BMT-nin üzvü olan dövlətlərin 2015-ci ilin 25-27 sentyabr tarixində keçirilən Davamlı İnkişaf Sammitində üzv ölkələr 2015-2030-cu illər üçün təsdiqlənmiş Davamlı İnkişaf Məqsədlərinə qoşulmuşdur [2] və [3].

Kapitaldan bəhs edilərkən ilk növbədə böyük yaradan tərəfdən hazır şəkildə cəmiyyətin ixtiyarına və istifadəsinə verilən ekoloji-təbii kapitalın, insan kapitalının təsirlə iqtisadçı alimlərin əksəriyyətinin vacib müzakirə obyektinə kimi çıxış edən hər növ kapitalı istehsal nəticəsində əldə edilən fiziki-texniki və maliyyə kapitalının başlanğıc və əsas yaranma mənbəyi olması xüsusi vurğulanmalıdır. Digər tərəfdən ekoloji-təbii kapital bəşəriyyətin mövcud olduğu andan iqtisad elminin həll etməli olduğu əsas problemin - iqtisadi resursların məhdudluğu, tələbatların isə sonsuzluğu kimi baş paradoksun həll edilməsinin əsas elementidir. Müasir dövrdə yer kürəsi, o cümlədən ölkələr bu vacib kapital növünün tükənməsi problemi ilə üz-üzə gəlmişdir. Bu mənada ekoloji-təbii kapitalın qorunması, ondan səmərəli istifadə bəşəriyyətin həll etməli olduğu global problemlərdən, demək olar ki, ən başlıcası hesab edilir [1, s. 29]. Bütün qeyd edilənləri nəzərə alaraq, fikrimizcə, kapital nəzəriyyəsinin formalaşmasını kompleks izah etmək üçün ona aşağıdakı istiqamətlərdə yanaşmaq məqsədlidir:

1. Kapitalın formalaşma amilləri və mənbələri;
2. Kapitalın formalaşma növləri;
3. Kapitalın yaradılması məqsədi.

Kapital nəzəriyyəsinin formalaşmasının kompleks yanaşma amillərini də öz növbəsində dörd istiqamətə ayırmaq olar:

1. Təbii - maddi-maliyyə;
2. İntellektual – canlı;
3. Qeyri-maddi – ictimai;
4. Məqsəd- münasibət (əlaqələndirici və ümumiləşdirici amil).

Şəkil 1. Kapitalın forma və növlərinin təsnifləşdirilməsi

Təbii - maddi-maliyyə amili nöqtəyi-nəzərinə kapital nəzəriyyəsinə yanaşsaq, bu halda kapital real ehtiyat olmaqla, ekoloji-təbii kapital kimi torpaq, meşə, su (günəş, hava-iqlim daxil olmaqla) və bu təbii kapital növlərindən yaranan resurslara, istehsal-maddi-texniki kapitalın əsas və qeyri-əsas fondlara (bina, tikililər, maşın və avadanlıqlar, mal-qara və s.), material-maddi dövriyyə kapitalı kimi dövriyyə vəsaitlərinə (xammal, material, yanacaq,

enerji və s.), uzun müddətli istehlak kapitalı kimi yaşayış binaları və müxtəlif məqsədli tikililər, pul-maliyyə kapitalı kimi pul, qiymətli kağızlar və metallara və s. bölünür.

İntellektual - canlı amil nöqteyi-nəzərinə kapitala yanaşdıqda bu kapital aktiv əmək resursları, onların bilik və bacarıqları, sağlamlığı və s. qabiliyyətləri, qısaca insan kapitalıdır.

Qeyri-maddi-ictimai amil nöqteyi-nəzərinə kapital intellektual dəyərlər, patentlər və s., müəlliflik hüquqları, ictimai-sosial kapital etik rifah və normalar, mənəvi dəyərlər, vaxt və s. qeyri-maddi intellektual vasitələrdir.

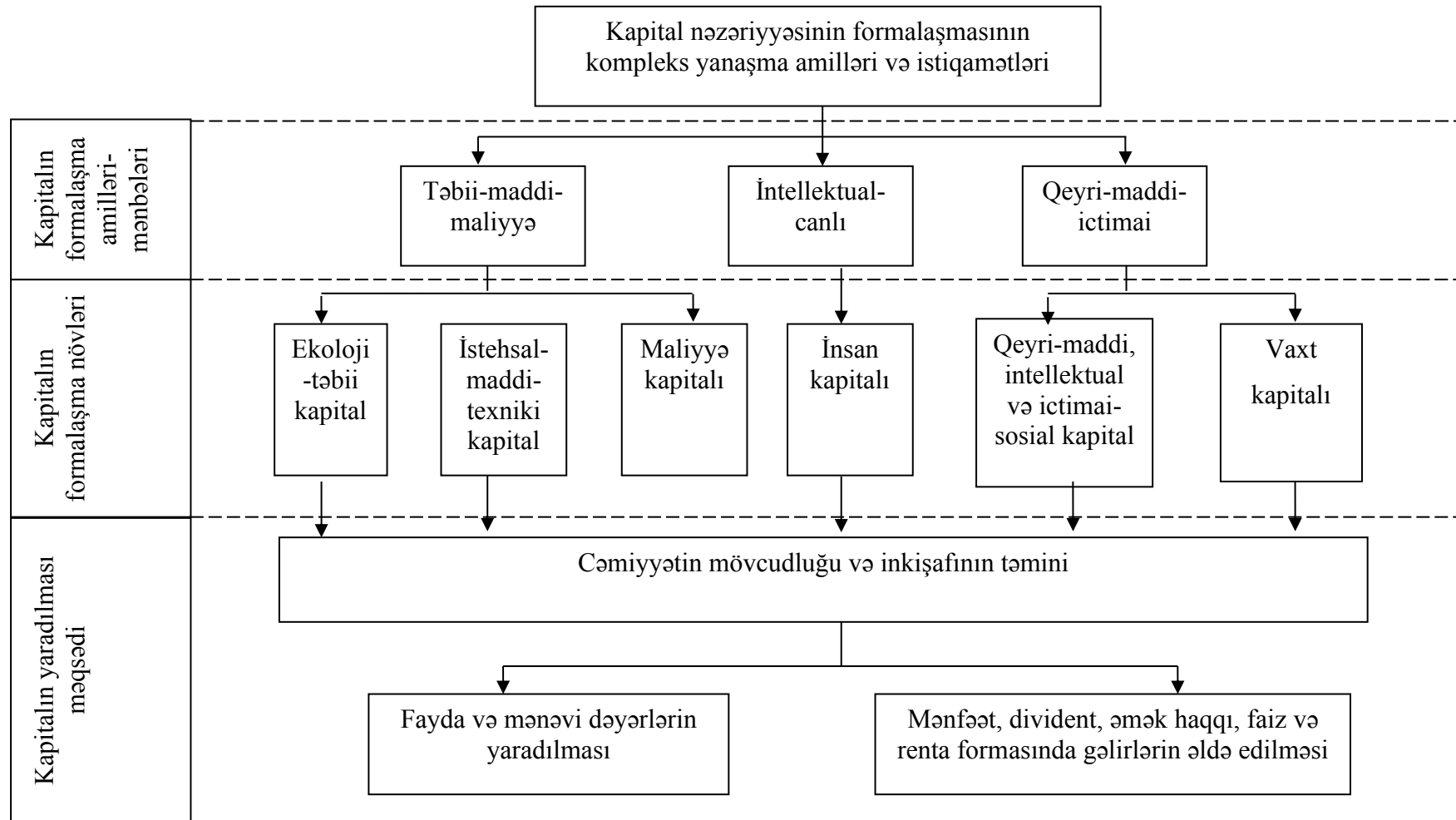
Son nəticə kimi, **məqsəd və münasibət kontekstində** kapitala yanaşsaq, o, yuxarıda sadalanan kapital elementləri arasında çox mürəkkəb ictimai-sosial və maddi-mənəvi münasibətləri özündə birləşdirməklə, kapitalın məqsədi cəmiyyətin maddi mənəvi mövcudluğu, maddi-mənəvi yaşayışını və inkişafını təmin etməklə gəlirlərin əldə edilməsi, fayda və mənəvi dəyərlərin yaradılmasıdır. Bu halda tam kapital modeli olaraq kapital milli sərvət anlayışı ilə eyniləşir (bax: bölmə 1.3) Nəticə olaraq bütün kapital növlərinin ümumi bir xüsusiyyətini qeyd etmək lazımdır. Daha doğrusu, əgər istənilən resurs kapital kimi dəyərləndirilsə, onda o mütləq gəlir və fayda gətirmək qabiliyyətinə malik olmalıdır. Yuxarıda qeyd olunanları əyani şəkildə təklif etdiyimiz “Kapital nəzəriyyəsinə yeni kompleks yanaşmanın strukturu” adlanan sxemdə aşağıdakı kimi göstərmək olar (Şəkil 2). Nəhayət, bütün yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq, müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq, kapitala aşağıdakı kimi yeni tərif vermək olar:

Kapital - cəmiyyətdə mövcud olan və yaradılan, fayda, gəlir gətirən və mənəvi dəyərlər yaradan, onları artırmağa imkan verən təbii, istehsal-maddi-texniki, pul-maliyyə, intellektual, ictimai-sosial resurslar formasında olan nemətlərin məcmusu, həmçinin yaşayış təmin etmək məqsədilə bu nemətləri formalaşdırmaqla müəyyən fəaliyyəti və münasibətləri həyata keçirən aktiv insanlar və nəticədə göstərilən nemətləri tarixi-zaman baxımından yaratmağa imkan verən vaxtdır.

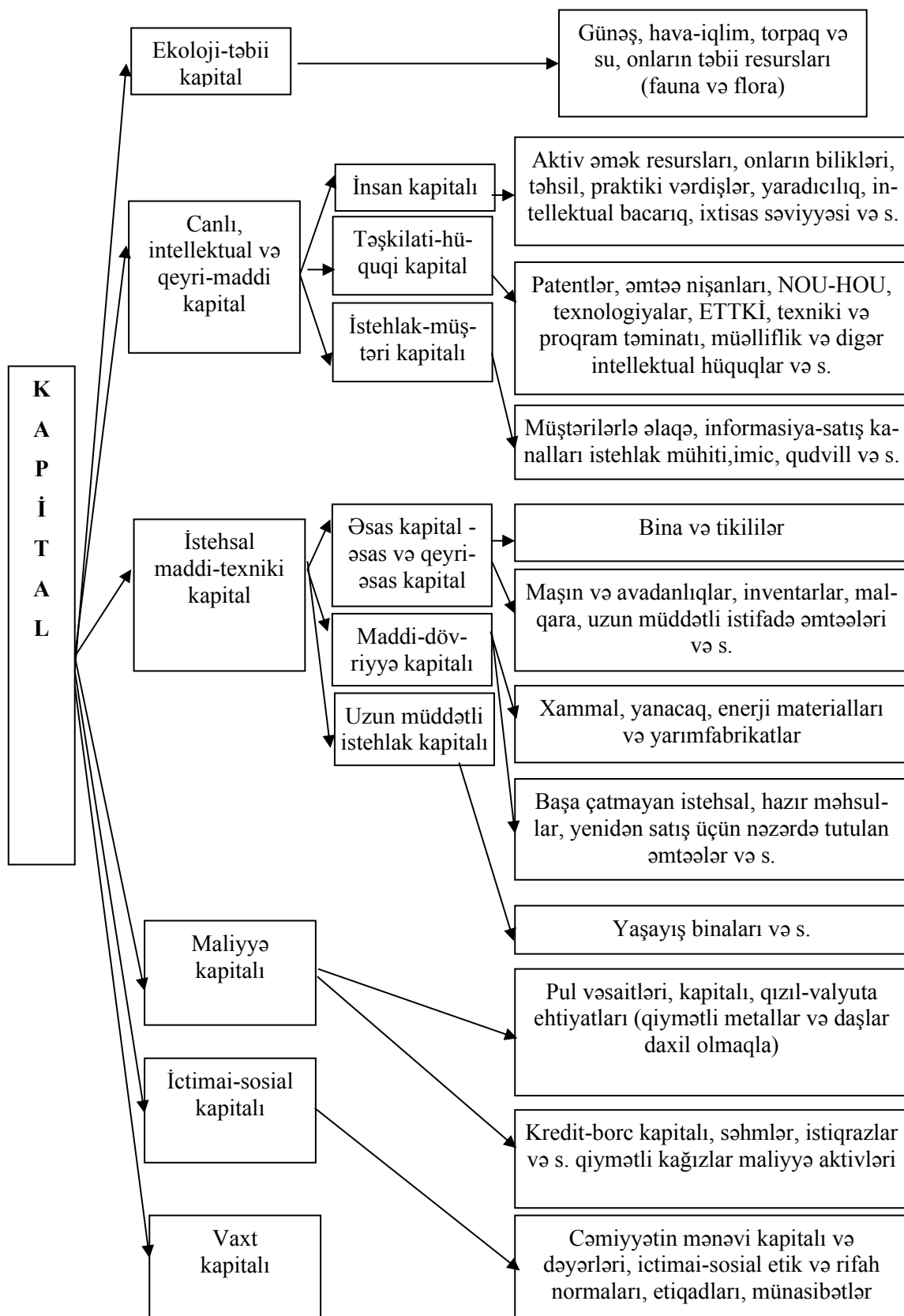
Bütün qeyd etdiklərimizi əyani olaraq təklif etdiyimiz “Kapitalın müasir strukturu və tərkib elementləri” adlanan və kapital anlayışını kompleks şəkildə göstərən sxem vasitəsilə də təsvir etmək mümkündür (şəkil 3).

Kapitalın təklif olunan tərifində və struktur sxemlərdə kapitalla bağlı bu günə qədər mövcud olan bu mübahisəli anlayışın izahına müasir dövrün tələbləri baxımından kompleks yanaşma tətbiq olunmuşdur. Belə ki, kapital anlayışına təbii-ekoloji kapital kimi günəş, hava, iqlim, torpaq və su, onların resursları, istehsal-maddi-texniki kapital kimi əsas kapital, maddi dövriyyə və uzun müddətli istehlak kapitalı, həmçinin maliyyə kapitalı kimi pul-valyuta vəsaitləri, qiymətli metallar və s. maliyyə aktivləri aid edilmişdir. Bu zaman vacib olan məqamı xüsusən qeyd etmək lazımdır. Təbii-ekoloji, insan və vaxt kapitalı olmadan yerdə qalan digər kapital növlərinin mövcud olmasından danışmaq qeyri-mümkündür. Daha doğrusu, onlar qalan bütün kapital növlərinin bilavasitə yaranma mənbəyidir. Deməli, istehsal-maddi-texniki, maliyyə, ictimai-sosial, intellektual və kapitalın digər növlərinin artırılması yalnız təbii-ekoloji və insan kapitalına yönəldilən investisiyalar nəticəsində həyata keçirilə bilər. Qeyd etmək lazımdır ki, kapitalın tərkib elementlərinin hər birinin ayrılıqda kapital kimi mövcudluğunu qəbul etmək düzgün deyildir. Başqa sözlə, kapitalın mövcud olması üçün qeyd edilən tərkib elementlərindən ən azı iki və ya üçünün (insan kapitalının mütləq mövcudluğu şərtində) reallığı vacibdir.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, iqtisadi mənbələrin əksəriyyətində kapital kimi əsas müzakirə obyektinə istehsalın nəticəsi olan fiziki-maddi-texniki və maliyyə kapitalı (son dövrlərdə insan kapitalından çox yazılsa da) çıxış etmişdir. Ancaq, fikrimizcə, kapital nəzəriyyəsinin ilkin tərkib elementi kimi ekoloji-təbii kapital və əsas elementi isə insan kapitalı qəbul edilməlidir. Beləliklə, kapital nəzəriyyəsilə bağlı bütün təhlil etdiklərimizi yekunlaşdıraraq aşağıdakı nəticə və təklifləri qeyd etmək mümkündür [2, s. 33]:

Şəkil 2. Kapital nəzəriyyəsinə yeni kompleks yanaşmanın strukturu

Y E K U N

1. Tədqiqatçıların və iqtisadçıların əksəriyyəti kapitalı sadəcə var-dövlət, nemətlər istehsalı kimi və ya istehsal nəticəsi kimi qəbul edərək, onun yaradılmasının təbii və sosial-tarixi tərəfini nəzərə almamışlar.

2. Bütövlükdə götürsək, dünya iqtisad elmində kapitalın birmənalı anlayışına rast gəlmək qeyri-mümkündür və əksər konsepsiyalarda kapitalın ümumi formada gələcək sərvətləri artıran bir nemət kimi təsvir olunduğunu, eyni zamanda müxtəlif formalarda meydana çıxan istehsalın əsas elementi və nəticəsi kimi qəbul edildiyini qeyd etmək mümkündür.

3. Kapitala bağlı nəzərdən keçirilən yanaşmalardan belə nəticəyə gəlmək olur ki, bu baxışları birləşdirən ümumi xüsusiyyət müəlliflər tərəfindən kapitalın yalnız resurs kimi qəbul edilməsi və onun mülkiyyətçisinə mənfəət gətirməsidir.

4. İqtisadi mənbələrin müəllifləri kapital anlayışına tam formada yanaşmadan, onu əsasən istehsal nəticəsi olan nemətlər, istehsal vasitələri, gəlir yarada bilən istənilən ehtiyat növü kimi təsvir edirlər, bir çox alimlər onun yalnız fiziki və maliyyə kapitalından ibarət olduğu fikrini qeyd edirlər.

5. Müasir dövrdə isə kapital anlayışını bir qədər genişləndirilərək onu ən ümumi halda üç istiqamətə: fiziki, maliyyə və intellektual - insan kapitalına ayırmışlar.

6. Əslində kapital çox mürəkkəb və geniş anlayış olmaqla, onun elmi cəhətdən əsaslandırılmış izahı ona kompleks yanaşmanı zəruri edir.

7. Kapital nəzəriyyəsinin formalaşmasının kompleks yanaşma amilləri kimi kapital anlayışını təbii-maddi-maliyyə, intellektual-canlı, qeyri-maddi-ictimai amillər nöqtəyi-nəzərindən, həmçinin nəticədə onun məqsəd-münasibət kontekstində izah edilməsini nəzərdə tutmalıdır.

8. Təbii-maddi-maliyyə amili nöqtəyi-nəzərinə, kapital real ehtiyat olmaqla, ekoloji-təbii kapital kimi torpaq, su (günəş, hava-iqlim daxil olmaqla) və bu təbii kapital növlərindən yaranan resurslara, əsas, dövriyyə, uzunmüddətli istehlak və bütün növ maliyyə kapitalına, intellektual-canlı amil nöqtəyi-nəzərinə, kapital aktiv əmək resursları, onların sağlamlığı bilik və bacarıqları və s. qabiliyyətləri, qısaca insan kapitalına, qeyri-maddi ictimai amil nöqtəyi-nəzərinə isə, kapitala intellektual dəyərlər, patentlər və s. müəlliflik hüquqları, ictimai-sosial, etik rufah və normalar, mənəvi dəyərlər, vaxt və s. qeyri-maddi kapitala ayrılmaqla izah edilməlidir. Məqsəd-münasibət kontekstində isə kapital yuxarıda qeyd edilən kapital elementləri arasında çox mürəkkəb istimai-sosial və maddi-mənəvi münasibətləri özündə birləşdirməklə, bu halda kapitalın əsas məqsədi kimi cəmiyyətin mövcudluğu və inkişafını təmin etməklə, fayda və gəlirlərin, mənəvi dəyərlərin yaradılmasını qeyd etmək lazımdır.

9. Əgər kapital nəzəriyyəsinə müasir innovasiyalı iqtisadi inkişafın tələbləri nöqtəyi-nəzərinə yanaşsaq, bu nəzəriyyədə mütləq şəkildə ekoloji-təbii kapitalın mövcudluğu şəraitində insan kapitalı başlıca tərkib elementi kimi dəyərləndirilməlidir.

10. Aktiv əmək resursları, insan kapitalı olmadan həm klassik və həm də müasir iqtisadçı alimlərin daha çox qeyd etdikləri istehsal-maddi, maliyyə və yaradıla bilən digər növ kapital növlərinin mövcudluğundan danışmaq qeyri-mümkündür.

11. İnsan kapitalı həm təsərrüfat subyektləri, həm də bütövlükdə cəmiyyət üçün böyük rola malik olmaqla, müasir və gələcək innovasiyalı və rəqabətli inkişafın strateji resursudur.

12. Ekoloji-təbii kapitaldan başqa, cəmiyyətdə mövcud olan maddi sferanın istənilən növ resursunu qeyri-maddi sferada formalaşan insanın beyin məhsulu olan “ideya” amili olmadan yaratmaq qeyri-mümkündür. Beləliklə, insan kapitalı tərəfindən yaradılan maddi sferanın hər bir elementi kapital növləri olmaqla, onlar insanın “beyin məhsulu olan ideya” vasitəsilə həm ekoloji-təbii kapitalın müxtəlif çevrilmə və həm də digər vasitələrlə əldə edilmə formalarıdır.

Kapital və onun tərkib elementlərinin ətraflı tədqiqi, ölkənin milli sərvətinin mahiyyətini aydınlaşdırmağa imkan verir. Kapital və milli sərvət anlayışları bir-birilə sıx əlaqəli olsa da, onların hər birinin özünəməxsus müəyyən edilməsi sərhədləri mövcuddur. Məhz mövcud olan və yaradılan kapitalın tərkib elementləri ölkənin milli sərvətinin əsasını təşkil edir. Bununla əlaqədar olaraq milli sərvəti tam kapital modeli kimi təqdim etmək olar.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Məmmədova Ş.S. Azərbaycanda əsas və insan kapitalının təhlili və modelləşdirilməsi: iqt.üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyası. Bakı, 2008, 275 s.
2. Birləşmiş Villətlər Təşkilatı. Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək Dayanıqlı İnkişaf üzrə Gündəlik // -Bakı: [n.y], -2015.-50s.
3. Бузгалин А.В. Капитал как ключ к решению современных экономических проблем // - Москва: Вопросы экономики, -2019.№6,-142с.
4. Томас Пикетти. Капитал в XXI веке / Пикетти Томас.-Москва: Ад Маргинем Пресс, -2016.-592 с.
5. Экономика. Учебник / Под ред. А.С.Булатова.-Москва: Инфра-М, -2010.-896 с.
6. Karl E. Keys. Mikroiqtisadiyyatın əsasları. Pearson Education Limited / Keys Karl E, Feyr Rayc, M.Oster Şaron. – Bakı: Qlobal TFD MMC, -2018.-480 s.
7. Макконнел К.Р. Экономикс / К.Р.Макконнел, С.Л.Брю.-Москва:-ИНФРА-М,-2017, 983 с.
8. N.Qreqori Mənkyyu. Ekonomiksin əsasları. Thomson. South-Western. / Mənkyyu N.Qreqori. –Bakı: [n.y], -2010.-836s.
9. Stewart Thomas A. The Wealth of Knowledge: Intellectual Capital and the Twenty-First Century Organization, Currency Doubleday / Thomas A. Stewart. –New York: [n.y], -2002.-320 p.
10. Бузгалин А.В. Глобальный капитал. В 2-х томах / А.В.Бузгалин, А.И.Колчанов.-Москва: -МГУ, -2019.-1552 с.
11. Тарасевич Л.С. Макроэкономика / Л.С.Тарасевич, П.И.Гребенников, А.И.Леусский-Москва: Юрайт, -2012.-686 с.
12. United Nations Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development //: s.dgs.un.org:2030 agenda.

*Мамедова Шафика Сафар кызы,
доктор философии по экономике, доцент,
Сумгаитский Государственный Университет,
E.mail: shafigha_mammadova@mail.ru
© Мамедова Ш. С., 2021*

НАПРАВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО КОМПЛЕКСНОГО ПОДХОДА К ТЕОРИИ КАПИТАЛА

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - выявить направления, факторы, классификацию форм и типов капитала, современную структуру капитала и ее составляющие элементы современного комплексного подхода к теории капитала.

Методология исследования - исследование проводилось путем анализа основ теории капитала, выявления ряда их недостающих характеристик и, наконец, всестороннего объяснения и определения капитала в соответствии с требованиями современности.

Практическая значимость исследования - основные положения и результаты исследования могут быть использованы для изучения теоретических основ экономики по отношению к капиталу и для обоснованного определения национального богатства страны.

Результаты исследования связаны с определением и рассмотрением роли экологического и человеческого капитала в развитии как основного источника всех типов создания капитала.

Оригинальность и научная новизна исследования - в исследовании определены новые направления и факторы, всесторонне объясняющие формирование теории капитала, современную интерпретацию и структуру капитала, а также соответствующие элементы этой структуры, формы и типы капитала в соответствии с современными показателями факторов развития.

Ключевые слова: капитал, теория капитала, комплексный подход, фактор, структура, элемент, человеческий капитал, национальное богатство.

Shafiqə Safar Məmmədova,
Ph.D. (Econ.), Associate Professor,
Sumgait State University,
E-mail: shafiqha_mammadova@mail.ru
© Sh.S. Məmmədova, 2021

DIRECTIONS OF A MODERN COMPREHENSIVE APPROACH TO THE THEORY OF CAPITAL

ABSTRACT

The purpose of the research is to identify the directions, factors, classification of forms and types of capital, the modern capital structure, and its constituent elements of a modern comprehensive approach to the theory of capital.

The methodology of the research - the research was carried out by analyzing the foundations of the theory of capital, identifying a number of their missing characteristics, and finally, a comprehensive explanation and definition of capital under the requirements of modernity.

The practical importance of the research - the main provisions and results of the study can be used to study the theoretical foundations of the economy concerning capital and to reasonably determine the national wealth of the country.

The results of the research are related to the definition and consideration of the role of environmental and human capital in development as the main source of all types of capital creation.

The originality and scientific novelty of the research - the study identifies new directions and factors that comprehensively explain the formation of the theory of capital, the modern interpretation and structure of capital, as well as the corresponding elements of this structure, forms, and types of capital by the modern ones, development factors are shown.

Keywords: capital, capital theory, integrated approach, factor, structure, element, human capital, national wealth.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
02.04.2021

Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
07.04.2021

Çapa qəbul olunmuşdur: 15.04.2021

Дата поступления статьи в редак-
цию: 02.04.2021

Отправлено на повторную обра-
ботку: 07.04.2021

Принято к печати: 15.04.2021

The date of the admission of the article to
the editorial office: 02.04.2021

Send for reprocessing: 07.04.2021

Accepted for publication: 15.04.2021